

Istanbul Resim ve Heykel Müzesi 50 yaşında

161 77589092

Çağdaş sanat müzesinin dramı

Sezer Tansuğ

10 Eylül 1937'de Dolmabahçe Sarayı Veliht Dairesi'nde Güzel Sanatlar Akademisi Direktörlüğü'ne (bugün Mimar Sinan Üniversitesi) bağlı olarak halka açılan Resim ve Heykel Müzesi 50. yılını kutluyor. Bu nedenle 1987 yılı etkinliklerinin tümü 50. yıl etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilecek. Bu sayımızda Resim ve Heykel Müzesi'ni tanıtan bir yazıyla 12-16 Ocak 1987 tarihleri arasında düzenlenen "50. Yıl Kutlama Haftası"nda yer alan "Müzeciliğin Sorunları" konulu panel üzerine bir yazı yayınlıyoruz.

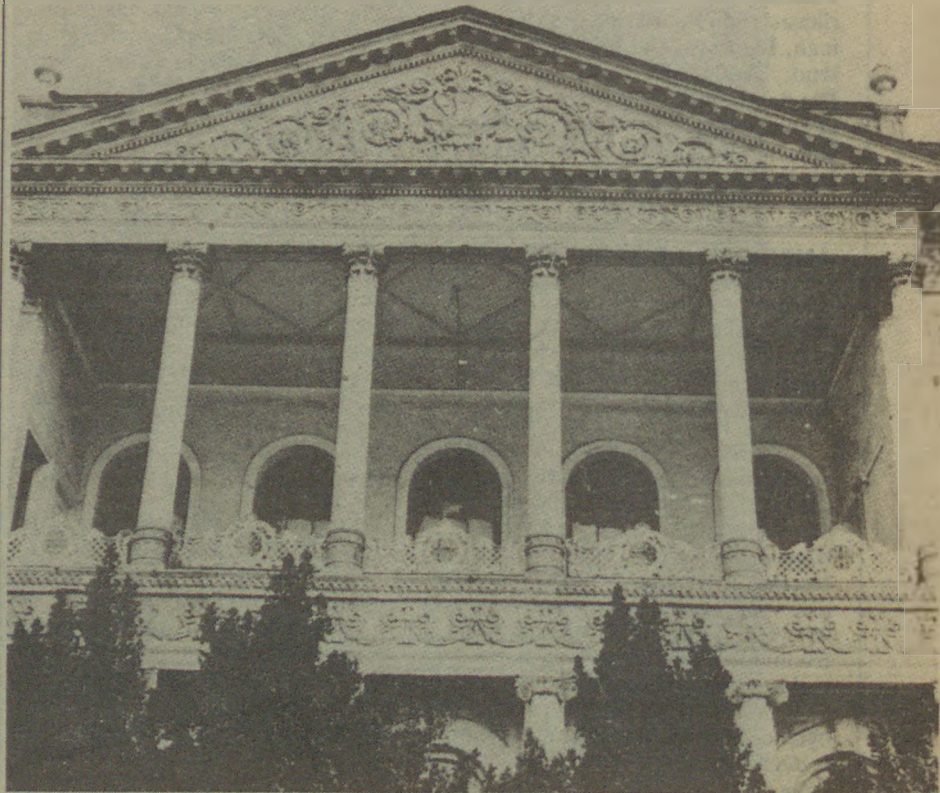
1937 yılında büyük Atatürk'ün emri üzerine Dolmabahçe Sarayı Veliht dairesinde elli yıllık serüvenine başlayan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, ülkemizde etkinliği en çok tartışılan kurumların başında gelmektedir. Tartışmaların yeniden gündeme geldiği Ocak 1987'de, geçmişte kalan elli yılın, yıldönümü kutlaması çerçevesinde bir muhasebesini yapmak gerekli olmuştur. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin temel işlevi Türkiye'de sanatın çağdaşlaşma yolunda benimsediği yönler ve eğilimleri vurgulamaktır. Müzenin uzun zaman bakımsız ve onarımsız bırakılmış, uzunca bir süre de kapalı kalmış olmasına karşın iki bin civarında yapıttan oluşan, yani pek de fakir sayılamayacak bir koleksiyonu vardır. Müze 1937 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne emanet edilmiş, yönetimini bu kurumun görevlileri üstlenmiştir. Güzel Sanatlar Akademisi, Mimar Sinan Üniversitesi'ni oluşturan fakülteler halinde yeni baştan düzenlenişine değin resim ve heykel profesörleri nöbetleşe müzeyi yönetmişlerdir. Akademi üniversite statüsüne geçirildikten sonra yönetimi bir sanat tarihi profesörü devralmıştır.

Müze, tahsisatı olmayan ya da

pek az olan bir kurum olmasıyla da ünlüdür. İlk kuruluşunda koleksiyonu oluşturan yapıtlar, son Osmanlı döneminde toplanmış olanlar ve benzerlerinden oluşuyordu. Bu arada Ankara'da saklanmak ve sergilenmek istenen diğer bazılarının gene Atatürk'ün emriyle İstanbul'a getirilmiş olduğu söyleniyor. Koleksiyonda Osmanlı klasik çağı sonrasına ait pek az yapıtı, Sanayi Nefise döneminden kalanlar izler. Gerçi Osmanlı primitifleri adı verilen ve yapıtlarından bir bölümü müzede korunmakta olan sanatçılar, Sanayi Nefise çıkışlı değildirler, Darüşşafakalı ressamlar diye anılırlar, ama Sanayi Nefise ile aynı zamanda çalışmışlardır, 19. yüzyılın ilk yarısına kadar inmez yapıtların tarihi. Müzede resimlerinden pek azı

korunan asker ressamı da gene aynı dönemde çalışmış sayılabilirler. Kısaca müze daha erken dönemlerde meydana getirilmiş olan ve Batılılaşma yönündeki ilginç değişim olgularını içeren yapıtlar dizisinden yoksundur. Bu yoksunluk sürdükçe de Türk resminde çağdaşlaşma sürecinin başlangıç dinamikleri vurgulanamamakta, Sanayi Nefise'de eğitimin başladığı 1883 tarihinin ısrarlı bir fanatizmle başlangıç olarak belirlenmesi sonucu doğmaktadır.

Müzenin koleksiyonu, Cumhuriyet döneminde yüksek bir etkinlik düzeyine ulaşan izlenimciler, Müstakiller grubunu oluşturan ressam ve heykeltçiler, D grubu sanatçıları, Yeniler, Onlar grubunu oluşturanlar ve günümüzde çalışmalarını sürdüren diğerlerinin yapıtlarından derlenmiş örnekler topluluğudur. Bu yapıtlar topluluğu açısından, tıpkı tarihsel gelişimin çağdaşlaşma yönelik olgularına yabancı kalındığı gibi, üretilmekte olan verilere de yabancı kalmış olan bir sistematik yoksunluğu da karşımıza çıkmaktadır. Rastlantı ahımlar, rasgele bağışlar, isabetsiz tercihler bu yanlışlığın nedenleri arasında sayılabilir. Müzenin kuruluşu, gerekli alt yapı ve teknik donanımın düşünülmemiş olduğu koşullarda, bir tür teş-

Müzenin ön cephesi

hir galerisi oluşturmak biçiminde değerlendirilebilir. Yönetimini çoğunluğu ressam olan kişilerin üstlenmesine gelince, bu görevin ağır bir sorumsuzluk düzeyine kadar inmiş ve büyük sakıncaları da beraberinde getirmiş olduğu açıkça görülmektedir. Kısaca 1948'de akademi yanmış, fakat müzeyi Allah korumuştur.

TBMM'ye bağlı bulunan Milli Saraylar Dairesi'nin son yıllarda başlattığı onarım ve düzenleme faaliyetleri kapsamı içine Velihaht dairesi, yani Resim-Heykel Müzesi de girdi ve gereken yapılmaya başlandı. Ancak bu müze, diğer saray ve köşk birimleri gibi bir birim olmaktan ötede, yoğun dinamik işlevlere sahip olması gereken bir kurum niteliğindedir. Bu yüzden binanın onarılmasıyla iş tamamlanacak gibi değildir. Öteden beri bizim de bir sorun olduğunu düşündüğümüz bina, böylece sorun olmaktan çıkabilir, ama asıl büyük sorunun ortaya çıkarılıp çözümlenme alanına konmasına zemin hazırlanmış da olur.

Türkiye tarihsel yönleriyle dünya üzerinde oldukça tanınmış bir ülkedir. Düzenlenen büyük sergilere gösterilen ilgi bunu kanıtlamıştır. Ancak bu ilginin kapsamında çağdaş Türkiye yeterince yoktur. Tanı-

tımı yetersiz kalmış bir konudur bu. Oysa çağdaş Türkiye imajının en az tarihsel olan kadar vurgulanması, bilinmesi gereklidir. Ülkemizde bilimsel ve teknik araştırmalara önem verildiği, ilgili kurumlarca sık sık ortaya konup vurgulanıyor. Ama uygulamalı ve teorik sanat araştırmaları üniversitelerde giderek zaafı daha açık bir biçimde görülen çalışmalar düzeyine iniyor. Oysa şu kadarı bilmiyor ve anlamıyor ki, bu olmadan öbürü olmaz, çünkü her alandaki bilimsel ve teknik araştırma ve uygulamanın temelinde köklü bir sanat eğitimi, dolayısıyla derinliğine bir sanat ve kültür bilinci vardır. Bazı aydın bireylerin bu alanda yeterli bir bilinç düzeyine sahip olduklarını vehm ettikleri koşullar, üstelik daha da kötüye işaret eder. Çünkü bu işin çocukları da, yaşlıları da kapsayan bir çağdaş sanat bilinci seferberliği sorununa gelip dayandığı kesin ve açıktır. Bir defasında üniversitelerin bulunduğu kentlerde çağdaş sanat müzeleri kurulmasını önermişim. Oysa Mimar Sinan Üniversitesi bile elli yıldır çatısı altında bulunan müze kurumuna gereken önemi vermemiştir. Bütün iyi niyetler bina hayali ve spekülasyondan ibaret kalmıştır.

Bugün müze sürdürülmekte olan

onarımdan destek alan ve müze derneğinin faaliyetlerini benimseyen olumlu bir çaba içinde görünüyorsa, bunun vereceği sonuçları beklemek gerekir. Ayrıca tek bir çağdaş sanat müzesiyle de bu iş olmaz. Hele sanatın en az bilim ve teknik kadar önemli olduğu kavranmadıkça işler hiç mi hiç yürümez. Bu yüzden de Resim-Heykel Müzesi'nin konumu, laik çağdaşlığın bir göstergesi olarak ayrı bir anlam taşımaktadır. Kritik bir anlam.

Öte yandan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin, liberalleşme koşullarında özel bir hız kazanan galeriler ve koleksiyonlar sorunu karşısında rekabet edebilen aktif bir rol oynar duruma getirilmesi, yön verip irşad eden devletin onur görevidir. Beş parasız müze mi olur? Alım gücü ancak akademi atölyelerindeki üç beş sanatçıya kadar uzanabilen bir kıstınlık içinde bulunan müze mi olur? Müzenin doğru dürüst bir arşivi olmadığı gibi, etkisini sürekli kılabilcek yayınları da yoktur. Müze binasının onarımı Milli Saraylar Dairesi'nce tamamlandıktan sonra durumun ne olacağı şimdiden sorulmaya değer. Yönetimi ve bütçesi Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlı kalacaksa tüm gereksinimleri karşılanabilecek midir? ■

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin iç sergilerden bir görüntü

